

Νεώτερο μνημείο η συλλογή του Σπαθαρείου Μουσείου Θεάτρου Σκιών

/ [Παιδεία και Πολιτισμός](#)

Τα 465 αντικείμενα, που συγκροτούν τη συλλογή του Σπαθαρείου Μουσείου Θεάτρου Σκιών -νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου- του Δήμου Αμαρουσίου, προστατεύονται πλέον ως νεώτερα μνημεία, με την απόφαση χαρακτηρισμού τους από το Υπουργείο Πολιτισμού, καθώς αποτελούν μοναδικά και σπάνια τεκμήρια της ιστορίας του θεάτρου σκιών στην Ελλάδα, των ιστορικοπολιτικών και κοινωνικών συνθηκών της εκάστοτε εποχής δημιουργίας τους και των πρωταγωνιστών της, καθώς και της εξέχουσας συμβολής του Ευγένιου Σπαθάρη και του πατέρα του Σωτήρη Σπαθάρη, στην

εξέλιξη και προβολή του Καραγκιόζη, στην σύγχρονη Ελλάδα.

Τα αντικείμενα, εκθέματα της μόνιμης συλλογής του Σπαθαρείου Μουσείου Θεάτρου Σκιών, αποτελούν δωρεά του Ευγένιου Σπαθάρη, το 2003, προς τον Δήμο Αμαρουσίου. Πρόκειται κυρίως για έργα του Ευγένιου, ενώ υπάρχουν και αρκετά παλαιότερα του πατέρα του Σωτήρη, καθώς και αντικείμενα από το παγκόσμιο θέατρο σκιών.

Η Υπουργός Πολιτισμού Λίνα Μενδώνη δήλωσε: «Ο Ευγένιος Σπαθάρης διδάχθηκε από τον πατέρα του την τέχνη του θεάτρου σκιών, την οποία λάτρεψε, προστάτευσε, σεβάστηκε και ανέδειξε. Ανήσυχο πνεύμα και πολύπλευρο ταλέντο, ο δάσκαλος του ελληνικού θεάτρου σκιών καθιέρωσε τον Καραγκιόζη ως σημαντικό ελληνικό παραδοσιακό δρώμενο, αλλά και ως εξαιρετικό είδος τέχνης και τεχνικής, χωρίς να χάσει τη γνήσια λαϊκότητα που εκπροσωπεί.

Προσέφερε νέα διάσταση και “ζωή” στον Καραγκιόζη, καθώς εκσυγχρόνισε και εμπύχωσε το λαϊκό ήρωα μέσα από το θέατρο, τον κινηματογράφο, την τηλεόραση, τη μουσική, τη ζωγραφική, και τον έκανε γνωστό σε όλον τον κόσμο. Το 1991 ίδρυσε, σε συνεργασία με το Δήμο Αμαρουσίου, το Σπαθαρείο Μουσείο Θεάτρου Σκιών, δωρίζοντάς του 465 αντικείμενα -φιγούρες και σκηνικά- που αποτελούν σήμερα τη μόνιμη συλλογή του Μουσείου.

1950 Διαφημιστική Ρεκλάμα Ελληνοϊταλικός Πόλεμος. Υπογεγραμμένο από τον Ευγένιο Σπαθάρη

Με τον χαρακτηρισμό της συλλογής του Σπαθαρείου Μουσείου ως μνημείο, αναγνωρίζουμε την ιδιαίτερη καλλιτεχνική, ιστορική και λαογραφική της αξία της συλλογής, ως τεκμήριο της άυλης πολιτιστικής μας κληρονομιάς, αλλά και τη σημαντική προσφορά του Ευγένιου Σπαθάρη με το έργο και τη δωρεά του στο να

διατηρηθεί ζωντανή η ιστορία του ελληνικού θεάτρου σκιών».

Τα εκθέματα στο Μουσείο αφορούν σε όλη την πορεία του έργου του Ευγένιου Σπαθάρη, από τα πρώτα βήματά του μαζί με τον πατέρα του, τη δεκαετία του '30, έως και το τέλος της ζωής του, το 2009. Η συλλογή είναι καταγεγραμμένη από τη Διευθύντρια του Μουσείου Μένια Σπαθάρη, κόρη του Ευγένιου Σπαθάρη. Το Σπαθάρειο Μουσείο αποτελεί δημιούργημα της μακροχρόνιας και επίπονης προσπάθειας του δωρητή και δημιουργού του σε συνεργασία με το Δήμο Αμαρουσίου.

Ιδρύθηκε το 1991, αρχικά στεγάστηκε σε ένα ανακαινισμένο νεοκλασικό κτήριο στην πλατεία Κασταλίας και μετέπειτα μεταστεγάστηκε σε μεγαλύτερο και λειτουργικότερο νεοκλασικό ιδιόκτητο κτήριο του Δήμου στο Μαρούσι. Ο ρόλος του Σπαθάρειου Μουσείου θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικός, καθώς βοηθάει στο να προστατευτούν οι συλλογές του Ευγένιου και του Σωτήρη Σπαθάρη, οι οποίες χρονολογούνται από το 1894. Το 2000, καθιερώθηκε να λαμβάνει χώρα εκεί το ετήσιο Φεστιβάλ Θεάτρου Σκιών, τα «Σπαθάρεια», με τη συμμετοχή αξιόλογων καραγκιοζοπαιχτών, τόσο από την Ελλάδα όσο και από το εξωτερικό.

Άποψη της έκθεσης της συλλογής του Σπαθάρειου Μουσείου

Η συλλογή περιλαμβάνει τις ακόλουθες ενότητες:

Η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει φιγούρες κατασκευασμένες από χαρτόνι, που αποτελούσε το βασικό υλικό κατασκευής τους στα πρώιμα στάδια του Καραγκιόζη στην Ελλάδα, αλλά και αργότερα. Συνολικά περιλαμβάνει 87 φιγούρες και σκηνικά, του Σωτήρη και Ευγένιου Σπαθάρη, κατασκευασμένα μεταξύ του 1930 και 1972. Μεταξύ αυτών και ο πρώτος «τηλεοπτικός» Καραγκιόζης που προβλήθηκε το 1966, πρώτη χρονιά λειτουργίας του Ελληνικού Πειραματικού Σταθμού

Τηλεόρασης του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας (ΕΙΡ).

Η δεύτερη ενότητα περιλαμβάνει έργα από δέρμα -18 βασικές φιγούρες του Ευγένιου Σπαθάρη μεταξύ 1935-1980- το οποίο χρησιμοποιήθηκε ως μία απόπειρα παρουσίασης χρώματος στις φιγούρες μέσα από τον μπερντέ, αφού το υλικό αυτό είναι διαπερατό στο φως επιτρέποντας την προβολή έγχρωμων μορφών. Στην τρίτη ενότητα παρουσιάζονται έργα από ζελατίνη που αντικαθιστά το σκαλιστό χαρτόνι και το δέρμα. Την εισαγωγή του νέου υλικού έφερε στην Ελλάδα από την Αμερική ο καραγκιοζοπαίχτης Θεοδωρόπουλος περίπου το 1923. Αργότερα αυτή αντικαταστάθηκε από το πλαστικό. Η επιλογή του νέου υλικού εξυπηρετεί και την προσαρμογή του Καραγκιόζη στις ανάγκες της τηλεοπτικής παρουσίας του, αφού το 1979 το σύστημα έγχρωμης εικόνας SECAM άρχισε να μεταδίδεται και στην Ελλάδα. Τα περισσότερα θέματα σε αυτή την ενότητα προέρχονται από την ελληνική μυθολογία, ιστορία και πολιτική.

Διαφημιστικό θεάτρου Κρυστάλ το 1942

Η τελευταία ενότητα αφορά στα αντικείμενα που υπάρχουν στις βιτρίνες μέσα στις οποίες παρουσιάζονται διάφορα αντικείμενα που χρησιμοποιούνταν ως ειδικά εφέ στις παραστάσεις, όπως μουσικά όργανα, υλικό, φιγούρες από ξένα θέατρα σκιών, βιβλία, αφίσες και δημοσιογραφικά άρθρα, κ.ά.

Το θέατρο σκιών έχει τις ρίζες του στην Αρχαία Ελλάδα. Στα Καβείρια και στα Ελευσίνια μυστήρια, που είχαν τελετουργικό χαρακτήρα, η σκιά που έδινε έμφαση στο υπερφυσικό στοιχείο των μυστηρίων, έπαιζε πολύ σημαντικό ρόλο. Η πρώτη γραπτή μαρτυρία για τον Καραγκιόζη χρονολογείται στις 18 Αυγούστου 1841.

Εμφανίστηκε το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα, στην Ήπειρο, για να αναπτυχθεί στην Πάτρα, μέσα από καινοτομίες που επέφερε σε πρόσωπα και θέματα ο караγκιοζοπαίχτης Μίμαρος μετατρέποντας τον Καραγκιόζη σε ελληνικό οικογενειακό θέατρο.

Οι μαθητές του Μίμαρου, εμπλούτισαν το Θέατρο Σκιών και παρέδωσαν την τέχνη στον Σωτήρη Σπαθάρη, στον Αντώνη Μόλλα και στον Χρήστο Χαρίδημο. Ο Σωτήρης Σπαθάρης, πατέρας του Ευγένιου, γεννήθηκε το 1892 στη Σαντορίνη και μεγάλωσε με τους θετούς γονείς του στο Μεταξουργείο. Καθοριστική στιγμή στη ζωή του ήταν όταν παρακολούθησε μια παράσταση Καραγκιόζη από τον караγκιοζοπαίχτη Γιάννη Μπράχαλη.

Η κυρά - Φροσύνη στη βάρκα του θανάτου

Τότε κατάλαβε ότι αυτό ήθελε κάνει επαγγελματικά στη ζωή του. Άρχισε να παρακολουθεί φανατικά τις παραστάσεις όλων των σημαντικών

καραγκιοζοπαιχτών εκείνης της εποχής και ξεκίνησε να δίνει παραστάσεις και ο ίδιος, ενώ παράλληλα δούλευε ως οικοδόμος. Στις περιοδείες έπαιρνε μαζί του τον γιο του Ευγένιο, που γεννήθηκε το 1924 στην Κηφισιά, ο οποίος μυήθηκε από πολύ νωρίς στην τέχνη του Καραγκιόζη.

Στις δεκαετίες του 1930 και 1940 ο Σπαθάρης έγινε ο αγαπημένος караγκιοζοπαίχτης των καλλιτεχνών και των διανοούμενων της Αθήνας. Βοηθοί του πάντα για τα σκηνικά και τα κουστούμια ήταν η γυναίκα και ο γιος του. Η προσφορά του Σωτήρη Σπαθάρη στο θέατρο σκιών ήταν σημαντικότερη. Ήταν ο πρώτος που εισήγαγε στον Καραγκιόζη τη λεγόμενη διαφημιστική «ρεκλάμα», χαρακτηριστικό είδος λαϊκής ζωγραφικής.

Θησέας και Μινώταυρος

Ο Ευγένιος Σπαθάρης επί τω έργω

Ο Ευγένιος Σπαθάρης με τις φιγούρες του

Ο Καραγκιόζης Αστροναύτης που παρουσιάστηκε με την ευκαιρία της επίσκεψης του Γιούρι Γκαγκάριν στην Αθήνα το 1958

Ο πρώτος τηλεοπτικός Καραγκιόζης του Ευγένιου
Σπαθάρη το 1966

Πρώιμα έργα του Σωτήρη Σπαθάρη

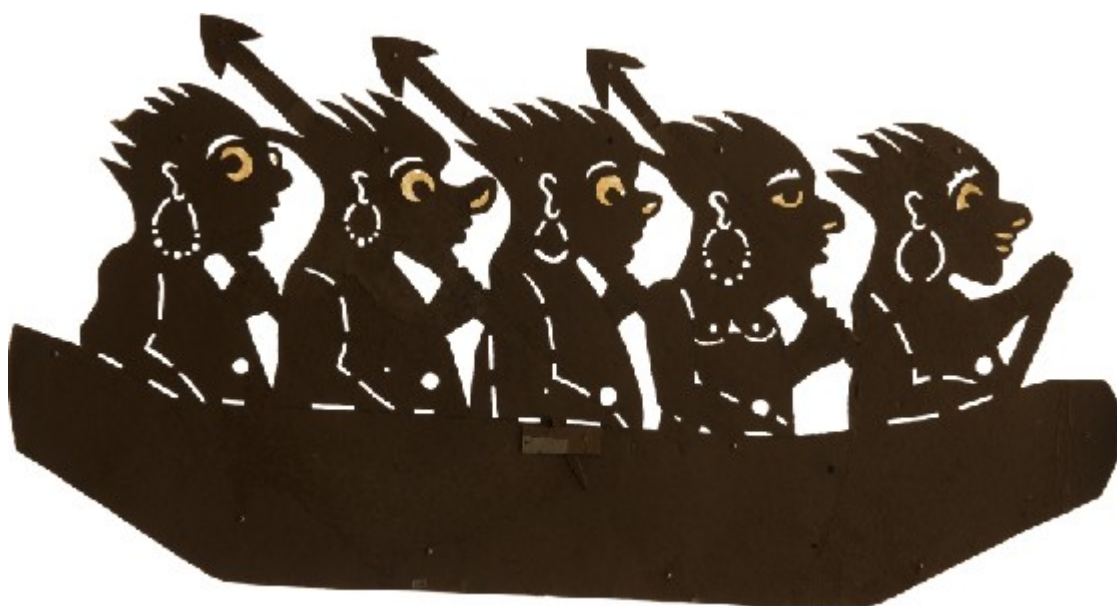
Ρεκλάμα του Σπαθάρειου Μουσείου Θεάτρου Σκιών

Σκηνικά

Φιγούρα σε δέρμα. Ο Μέγας Αλέξανδρος και το καταραμένο φίδι

Φιγούρα φιλοτεχνημένη από τον Σωτήρη Σπαθάρη το 1929